

Maskulinitetsteorier i förändring: nya begrepp, nya tolkningar

Kalle Berggren

Kalle Berggren, sociolog, genusvetare och biträdande lektor vid
Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
E-post: kalle.berggren@buv.su.se

Kritisk forskning om män och maskuliniteter har vuxit fram som ett etablerat forskningsområde i skärningspunkten mellan sociologi, genusvetenskap och närliggande ämnen. Den här artikeln ger en överblick över centrala teoretiska och begreppsliga frågor inom maskulinitetsforskningen. Först klarläggs skillnaderna mellan de tre huvudsakliga sätten att definiera "maskulinitet", som utvecklats med inspiration från marxistisk feminism, radikalfeminism respektive queerteori. Frågor som diskuteras är relationen mellan män och maskulinitet, om det finns en maskulinitet eller flera, samt alternativa begrepp som "mäns praktiker". Därefter identifieras de viktigaste skillnaderna mellan Connells och Messerschmidts sätt att förstå det inflytelserika begreppet "hegemonisk maskulinitet". Slutligen diskuteras för- och nackdelar med några av de nya begrepp som kommit i omlopp på senare år, såsom "toxisk maskulinitet" och "inkluderande maskulinitet".

Critical Studies on Men and Masculinities has grown into an established area of research in the intersection of sociology, gender studies and related disciplines. This article gives an overview of central theoretical and conceptual issues. First, it clarifies the differences between the three major ways of defining "masculinity" that have been developed with inspiration from marxist feminism, radical feminism, and queer theory. Questions discussed concern the relationship between men and masculinity, whether there is one or more masculinities, as well as the alternative concepts of "men's practices" and "manhood acts". Then, the central differences between Connell's and Messerschmidt's accounts of "hegemonic masculinity" are identified. Last, the merits of newer concepts such as "toxic masculinity" and "inclusive masculinity" are discussed.

Inledning

Dominant, dominerande, hegemonisk, inkluderande, medskyldig och toxisk maskulinitet, manshandlingar och mäns praktiker – listan kan göras lång över alla de begrepp som cirkulerar i försöken att förstå och förändra frågor om män och maskulinitet.¹ Hur kan denna mångfald av begrepp bäst förstås, och vilka är de viktigaste förändringarna som skett? Den här artikeln syftar till att ge en överblick över hur olika begrepp förhåller sig till olika teoretiska utgångspunkter inom det forskningsområde som kallas kritiska studier av män och maskuliniteter (*Critical Studies on Men and Masculinities*), eller kort och gott maskulinitetsforskning (*Masculinity Studies*). Jag identifierar först några grundläggande skillnader mellan de tre huvudsakliga perspektiv på män och maskulinitet som utvecklats med utgångspunkt i marxistisk feminism, radikalfeminism och queer-teori. Därefter diskuterar jag några förslag på nya tolkningar och begrepp, och särskilt hur dessa kan förstås i relation till tidigare perspektiv.

Maskulinitetsforskningens historia kan berättas på flera sätt. Å ena sidan kan man säga att problemet med män alltid funnits på agendan hos feministiska forskare. Ett tidigt exempel är Helene von Druskowitz som var en av de första kvinnorna i Europa att disputerat, i Zürich 1878 (Handberg 2014). Hon fick dock aldrig en fast tjänst vid något universitet, men blev däremot inlåst mot sin vilja på en psykiatrisk institution under nästan 30 år. Under tiden författade hon bland annat *Pessimistiska kardinalsatser* (Druskowitz [1905] 2014) som erbjuder en Nietzsche-inspirerad feministisk kritik av män – som ses som orsaken till de flesta problem i samhället. Å andra sidan kan man säga att forskning om män och maskulinitet växte fram som ett mer samlat forskningsområde från och med slutet av 1980-talet (t.ex. Connell 1987; Hearn 1987; Jardine och Smith 1987; Kimmel 1987).

Idag är forskning om män och maskulinitet både samlad och utspridd. Å ena sidan finns det specialiserade tidskrifter såsom *Men and Masculinities* och *NORMA: International Journal for Masculinity Studies*, och det publiceras kontinuerligt olika internationella samlingsverk. Några exempel från senare år är *International Encyclopedia of Men and Masculinities* (Flood m.fl. 2007) och *Routledge International Handbook of Masculinity Studies* (Gottzén, Mellström och Shefer 2020). Å andra sidan bedrivs en mängd forskning i olika ämnen om män eller maskulinitet som kanske mer anknyter till ämnesspecifika debatter eller andra perspektiv än de som varit framträdande i det som kallas maskulinitetsforskning. En kritik som riktats mot denna forskning är att den varit teoretiskt homogen och inte alltid i tillräcklig dialog med teoriutvecklingen inom genusforskning i stort (Be-

1. Artikeln har författats inom ramen för projektet "Föräldrars och vänners respons på killars våld mot tjejer i nära relationer" (FORTE, 2014-0222).

asley 2013; Pascoe och Bridges 2016). C.J. Pascoe och Tristan Bridges (2016, 21) menar till exempel att ett enda perspektiv varit dominerande och att forskning om maskulinitet som utgått från andra perspektiv ibland inte setts som riktig maskulinitetsforskning. Det dominerande perspektivet syftar framförallt på Raewyn Connells (1996) teori om maskuliniteter, och inte minst det välanvända begreppet hegemonisk maskulinitet.

Samtidigt är det också värt att lyfta fram att forskningen varit mer mångfaceterad än vad som ibland gjorts gällande. En översikt av maskulinitetsforskning i Sverige under 40 års tid fann dels att många olika perspektiv använts, i synnerhet på senare år, dels att begreppet hegemonisk maskulinitet använts mer i relation till vissa områden, såsom pappor, skola och arbetsliv men däremot i mindre utsträckning när det gäller frågor om våld och hälsa (Hearn m.fl. 2012). I den senaste antologin med svensk maskulinitetsforskning från samma år vänder sig forskarna till en rad perspektiv, inte minst teorier om kroppslighet, språk och interaktion, snarare än till Connells teoribygge (Gottzén och Jonsson 2012).

Begreppet maskulinitet: Förändrade definitioner

Det är knappast möjligt att diskutera teoretiska förändringar inom all den forskning om män och maskulinitet som bedrivs i olika akademiska discipliner. Den här artikeln fokuserar därför framförallt på centrala begrepp. Ordet ”maskulinitet” har redan förekommit ett 20-tal gånger hittills, men vad menas egentligen mer specifikt med detta begrepp? Lite förenklat kan man säga att begreppet framförallt använts på tre olika sätt.

Det första synsättet tar sin utgångspunkt i distinktionen mellan kön och genus, som varit viktig och produktiv inom genusforskningen, även om den också problematiserats och i viss mån övergivits idag (t.ex. Dahl 2016). Tanken är att skilja mellan å ena sidan det biologiskt givna och å andra sidan det socialt konstruerade och därmed det föränderliga. Distinktionen mellan män och maskulinitet kan ses som en följd av denna tankemodell, där ”män” uppfattas som en relativt given biologisk kategori medan ”maskulinitet” betecknar socialt konstruerade idéer och praktiker om vad det innebär att vara man. Connells bok *Maskuliniteter* (1996) etablerade den inflytelserika idén att det inte bara finns ett sätt att vara man på – det som tidigare kallats en mansroll – utan snarare olika maskuliniteter. Maskuliniteter ses här som konfigurationer av praktik, och Connells egen modell innehåller fyra sådana maskuliniteter (mer om dessa längre fram). Själva idén om existensen av ett flertal maskuliniteter har även haft en vidare betydelse och många studier har lyft fram nya former av maskulinitet i olika sammanhang, exempelvis barnorienterad maskulinitet (Bekkengen 2002). Om maskulinitet alltså betecknar ungefär ”ett sätt att vara man på” eller ”det män gör”, och om män agerar på olika sätt, så har vi enligt det första, Connell-

inspirerade, synsättet följaktligen att göra med olika maskuliniteter.

Även om detta synsätt har varit tongivande inom maskulinitetsforskningen, så har det inte stått oemotsagt. Medan Connells arbeten utvecklats ur en marxistisk feministisk tradition, så kommer en linje av kritik från forskare och författare som är mer influerade av den radikalfeministiska traditionen (se Strid & Meier-Arendt, detta nummer). I detta andra synsätt ses frågor om mäns våld mot kvinnor, inklusive sexuellt våld, som centralt och det anses vara problematiskt att tala om maskulinitet eller maskuliniteter. Det riskerar att dra uppmärksamheten från vad män faktiskt gör, såsom att utöva våld och förtryck mot kvinnor, till olika föreställningar och normer om manlighet (Hearn 1996). I värsta fall kan det leda till att fokus på män som förövare och förtryckare ersätts med en bild av män som de verkliga offren – för en mansroll eller för maskulinitetsnormer (McCarry 2007).

Istället har två alternativa begrepp lanserats i denna tradition: mäns praktiker (*men's practices*) och manshandlingar (*manhood acts*). Jeff Hearn, Keith Pringle, Bob Pease med kollegor (Hearn och Pringle 2006; Pease och Pringle 2001; Ruspini m.fl. 2011) använder mäns praktiker som ett sätt att bibehålla fokus på vad män gör, särskilt våld och andra förtryckande handlingar, samtidigt som begreppet synliggör att handlingarna utförs av just män – och inte av en abstraktion som maskulinitet. I vilken mån denna kritik träffar det första synsättet kan dock diskuteras, då Connell ser maskuliniteter som just konfigurationer av praktik.

Inom ett annat stråk i den radikalfeministiska traditionen definieras genus som ojämlikhet så att ”man” innebär att vara förtryckare och ”kvinna” att vara förtryckt. Utifrån detta synsätt använder John Stoltenberg (2000) och Michael Schwalbe (2014) manshandlingar för att beteckna en individs anspråk på att vara man. Detta är enligt Stoltenberg jämförbart med att göra anspråk på att tillhöra den ariska rasen. Därmed finns ingen möjlighet att förändra eller reformera maskulinitet eller att skapa nya, mer jämlika maskuliniteter. Istället bör (biologiska) män vägra att vara (sociala) män. På ett liknande sätt argumenterar Schwalbe för att manshandlingar alltid är något dåligt, vilket leder till att transmäns rätt till självidentifikation uppfattas som ett hot mot den (radikal) feministiska analysen. Detta slags analys har av kritikerna kommit att kallas för transexkluderande radikalfeminism (TERF) (t.ex. Hines 2019).

Ett tredje synsätt har utvecklats inom den queerteoretiska traditionen. I Michel Foucaults (2002) efterföljd menar queerteoretiker att makt inte bara kan förstås som något som en dominerande grupp (män) innehar och utövar gentemot en underordnad grupp (kvinnor). Istället ses redan själva kategoriseringen och indelningen av mänskliga kroppar i olika kön/genus som en maktfråga, knuten till en heterosexuell norm som kräver att vi blir ”riktiga” kvinnor och män (Butler 1990; Mieli 1980; Wittig 1992). Med det menas framförallt att

kropp, genusuttryck och begär ska hänga ihop på ett normativt sätt.

I en queerteoretisk tradition blir det därför centralt att bryta upp förgivettagna idéer om att kvinnor och femininitet respektive män och maskulinitet nödvändigtvis hänger ihop. Eve Kosofsky Sedgwick (1995) talar till exempel om vikten av att slå in en kil så ofta och så beständigt som möjligt mellan de två kategorierna män och maskulinitet. Ett sätt att göra detta är att undersöka hur maskulinitet görs av kroppar som inte kategoriserats som biologiska män. I denna linje utforskar Jack Halberstam olika slags kvinnomaskulinitet i *Female Masculinity* (1998), och Miriam Abelson (2019) undersöker transmaskulinitet i relation till olika platser.

Ett annat spår i den queerteoretiska traditionen undersöker mäns relation till uppdelningen mellan hetero- och homosexualitet. Sedgwicks (1985) litteraturhistoriska analyser av begärstrianglar visar hur situationer där två män är rivaler om en kvinna lika gärna kan tolkas på ett helt annat sätt: som att relationen mellan männen är starkare, och att den andra mannen utgör ”den verkliga partnern” medan kvinnans funktion är att heterosexualisera männens inbördes relation. Liknande mönster återfinns i svensk hiphop, där heterosexuella vaccinationer (*straight inoculations*) används för att iscensätta sig själv som heterosexuell i situationer där relationerna mellan män annars är framträdande (Berggren 2012). Andra studier visar hur heterosexuella killar och män använder sig av en bögdiskurs (*fag discourse*) mellan varandra för att disciplinera gränserna för maskulint beteende (Pascoe 2007), samt hur samkönade sexuella handlingar kan vara en viktig del av heterosexuell maskulinitet (Ward 2015).

Pascoe (2007) menar att kopplingen mellan män och maskulinitet inom maskulinitetsforskningen närmast lett till en industri av att katalogisera olika typer av maskuliniteter, vilket inte alltid hjälper oss att förstå de processer i vilka genus skapas, upprätthålls och utmanas. I den queera traditionen betecknar maskulinitet istället varken de olika saker män gör eller något essentiellt dåligt; snarare är maskulinitet helt enkelt det som ses som manligt eller associeras med män på en viss tid och plats. Pascoe och Bridges (2016, 4) definierar därmed maskulinitet som “*the practices, behaviors, attitudes, sexualities, emotions, positions, bodies, organizations, institutions, and all manner of expectations culturally associated with (though not limited to) people understood to be male*”. En fördel med detta sätt att definiera maskulinitet är att det varken leder till en lång lista av maskuliniteter, eller förutsätter att maskulinitet görs av kroppar som kategoriserats som män.

Hegemonisk maskulinitet: Nya tolkningar

Connells teori om maskuliniteter är utan tvekan den mest välkända teorin inom maskulinitetsforskningen, och hegemonisk maskulinitet det mest spridda begreppet. Connell (1996, 101) gav följande definition av hegemonisk maskulinitet:

”den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet”. Definitionen inrymmer en rad komponenter: 1) existensen av ett övergripande system av mäns överordning och kvinnors underordning (patriarkat), 2) som förändras över tid och ser olika ut på olika platser (för tillfället), 3) där vissa sätt att göra maskulinitet i praktiken (genuspraktik), 4) är kopplade till föreställningar som gör att ojämlikhet – mellan män och kvinnor samt mellan olika grupper av män – framstår som naturlig eller riktig (legitimitet). Vidare finns ytterligare tre maskuliniteter i Connells modell. Medskyldig maskulinitet (*complicit masculinity*)² betecknar män som inte själva befinner sig i patriarkatets frontlinje men som ändå tjänar på att ojämlikheten består, vilket till exempel skulle kunna tolkas som män som känt till sexuella övergrepp men valt att skydda förövarna. Underordnad maskulinitet (*subordinated masculinity*) syftar framförallt på homosexuella män som inte ses som maskulina, medan marginaliserad maskulinitet (*marginalized masculinity*) refererar till män som underordnas när det gäller ras, etnicitet eller klass. Dessutom skiljer Connell mellan olika nivåer där genus görs, samt mellan olika aspekter av genusgörande. Begreppet genusordning (*gender order*) syftar på hur genus görs på en övergripande nivå, medan begreppet genusregim (*gender regime*) refererar till den lokala nivån. Arbete, makt, emotioner och symboler utgör olika aspekter av eller strukturer inom genusordningen (Connell 2009).

Connells teori erbjuder ett tydligt sätt att tala om både mäns makt över kvinnor, historisk förändring, och betydelsen av andra maktfrågor än genus. Samtidigt är både definitionen och teorin invecklade, och på vissa punkter är Connells texter också möjliga att tolka på flera sätt. Det har därför förts en mängd diskussioner om hur olika aspekter bäst bör förstås (t.ex. Whitehead 2002). En central fråga är ifall hegemonisk maskulinitet framförallt ska förstås som en (utbredd) praktik eller som ett (mer svåruppnåeligt) ideal. En annan fråga är om hegemonisk maskulinitet framförallt ska förstås som ett öppet och historiskt föränderligt begrepp som kan fyllas med olika innehåll i olika kontexter, eller om det framförallt bör anses beteckna en utpräglat patriarkal maskulinitet.

Den starkaste försvararen av begreppet hegemonisk maskulinitet i nutid är James Messerschmidt som lanserat en egen tolkning, inte minst i *Hegemonic Masculinity* (2018). Messerschmidt tar fasta på att Connells definition av hegemonisk maskulinitet innehåller flera komponenter. För att tydligt skilja dessa åt använder han begreppen dominerande maskulinitet (*dominating masculinity*), dominant maskulinitet (*dominant masculinity*), samt hegemonisk maskulinitet. I denna tredelning betecknar dominerande maskulinitet utövandet av makt och kontroll,

2. Jag föredrar ”medskyldig” framför andra översättningar som ”delaktig” och ”förhandlande” som båda har en mer positiv ton än det engelska uttrycket.

medan dominant maskulinitet innebär en vanligt förekommande maskulinitet. Slutligen refererar hegemonisk maskulinitet till en form av maskulinitet som legitimerar både makt över kvinnor och makt över andra män. Messerschmidts poäng är att dessa tre kategorier inte behöver sammanfalla, vilket de gör i Connells definition. En dominerande maskulinitet kan vara dominant i ett sammanhang, men kan i ett annat sammanhang lika gärna vara ovanlig, och all dominerande maskulinitet innebär inte heller att maktrelationer mellan män och kvinnor och mellan olika män nödvändigtvis legitimeras.

Messerschmidt har också vad som kan beskrivas som ett socialpsykologiskt fokus på hur individer konstruerar genus, särskilt maskulinitet, på olika arenor och i olika sammanhang i sina liv (se Pettersson, detta nummer). ”*I den här situationen konstruerar en person alltså en dominerande maskulinitet, men inte en hegemonisk maskulinitet*” skulle en typisk analys kunna se ut. Medan Messerschmidt (1993) tidigare utgick från antagandet att män alltid gör maskulinitet, öppnar han i senare texter (2004) för analyser av genusöverskridanden eller genusmångfald (*gender diversity*), och närmar sig därmed ett queerteoretiskt synsätt.

Toxisk och inkluderande maskulinitet: Nya begrepp

Utöver nya tolkningar tillkommer även nya begrepp i diskussionerna om män och maskulinitet. Ett begrepp som fått mycket spridning på senare år är toxisk maskulinitet (*toxic masculinity*), ibland kontrasterat mot hälsosam maskulinitet (*healthy masculinity*) (de Boise 2019; Waling 2019). Toxisk maskulinitet kan sägas vara ett försök att sätta ord på de problematiska aspekter som associeras med maskulinitet, i regel våld, sexism, homofobi, och ideal om att inte visa sig sårbar. På så sätt liknar det manshandlingar men utan det essentialistiska antagandet att maskulinitet i sig alltid är något dåligt. Det skulle också kunna ses som en översättning av hegemonisk maskulinitet, om detta förstås som en uttalat patriarkal maskulinitet, från ett akademiskt språk till ett mer populärt och lättbegripligt. Det ligger därmed i linje med andra populära begrepp, exempelvis ”toxic friendship” och ”toxic workplace”, som syftar på hur olika destruktiva personer eller miljöer ”förgiftar” sin omgivning (Waling 2019).

Vårt att notera är att toxisk maskulinitet inte utvecklats inom maskulinitetsforskningen, utan istället fått spridning framförallt i den allmänna debatten. I en kritik av begreppet menar Andrea Waling (2019), i linje med den radikalfeministiska argumentationen, att metaforen toxisk riskerar att framställa män som offer för något de drabbats av, i stil med ett gift eller en sjukdom, och därigenom tona ner mäns ansvar för sina handlingar. Hon menar också, i linje med ett queerteoretiskt synsätt, att diskursen om hälsosam maskulinitet som ett ideal blir problematisk då den bidrar till att reproducera idén att pojkar och män bör göra maskulinitet snarare än femininitet eller androgynitet (se även Backman,

detta nummer, för en analys av olika bilder av mäns hälsa).

Ett annat begrepp är inkluderande maskulinitet (*inclusive masculinity*) som lanserats av Eric Anderson (2009; Anderson och McCormack 2018). Anderson tar fasta på att Connells modell inte har något begrepp för mäns möjligheter att vara för jämlikhet och mot sexism och homofobi. Han menar därför att hegemonisk maskulinitetsteori är otillräcklig för att kunna förstå hur män gör genus idag. Istället behövs inkluderande maskulinitetsteori för att kunna fånga samhällsförändringar när det gäller sexualitet, inte minst den minskande homofobin bland heterosexuella män. Hegemonisk maskulinitet tolkas här som det explicit patriarkala, det vill säga det Messerschmidt kallar för dominerande maskulinitet, vilket tonar ner Connells tanke om genusordningar som föränderliga. Andersons kritiker menar att minskad homofobi bland män inte enbart bör förstås som en progressiv förskjutning av genusrelationerna, utan också kan bli en resurs för privilegierade män att framställa sig som bättre och mer medvetna än andra män, och därmed bidra till en ny hegemoni där hierarkier reproduceras (Bridges och Pascoe 2014; de Boise 2015).

Anderson sätter fingret på att det inte finns något begrepp för män som är eller vill vara jämlika i Connells teori. Inkluderande maskulinitet är dock inte det enda förslaget på en ny sådan kategori. Johansson (2004) föreslår exempelvis begreppet oppositionell maskulinitet. Messerschmidt (2018) talar om positiv maskulinitet (*positive masculinity*) för maskulinitet som legitimerar jämlika relationer mellan män och kvinnor och mellan olika grupper av män. Omhändertagande maskuliniteter (*caring masculinities*) är ett annat begrepp som börjat användas för män som i praktisk handling bryr sig om sina nära och kära (Elliott 2016). En annan variant av positiva maskulinitetskategorier är skavande maskulinitet (*chafing masculinity*), som beskriver män som stannar kvar i det som skaver, och inte försöker förneka eller fly undan sin sexism och de övergrepp de utfört, utan istället vill ta ansvar och förändras i feministisk riktning (Gottzén 2019b). Andra begrepp som klibbig maskulinitet (*sticky masculinity*) syftar till att beskriva hur maskulinitetsnormer kan vara sega och klibba fast vid kroppar, och därigenom motverka förändring (Berggren 2014).

Slutdiskussion

Maskulinitetsforskning undersöker hur män och maskulinitet konstrueras i olika sammanhang och hur genusnormer och praktiker både återskapas och utmanas. I Sverige finns aktuella studier av en lång rad ämnen – såsom mäns relation till matlagning (Neuman 2016), mäns vänskap (Goedecke 2018), feministiska män (Egeberg Holmgren 2011), dragkings (Olovsson 2014), pappaverksamheter (Axelsson 2019), äldre mäns sexualitet (Sandberg 2011), och män som utövat våld mot kvinnor (Gottzén 2019a) – och som förhåller sig till begreppen

män och maskulinitet på olika sätt. Samtidigt är de teoretiska och begreppsliga verktygen för att förstå dessa processer själva i förändring. När Connell först hämtade hegemonibegreppet från marxistisk teori och började tillämpa det på genusrelationer var tanken att lämna det mer statiska patriarkatsbegreppet för att istället försöka fånga genusordningens föränderlighet. Connells perspektiv kom dock att kritiserars. Forskare i den radikalfeministiska traditionen menade att förändring bäst kan åstadkommas om fokus läggs på mäns problematiska praktiker snarare än på normer om maskulinitet. Andra argumenterade utifrån ett queerteoretiskt synsätt för att Connells teori inte var tillräckligt föränderlig utan istället låste fast begreppen män och maskulinitet till varandra. Teorin om hegemonisk maskulinitet har dock även själv förändrats genom Messerschmidts socialpsykologiskt orienterade uttolkning. I hans version står begreppen dominerande, dominant och framförallt hegemonisk maskulinitet i centrum medan Connells andra kategorier, det vill säga medskyldig, underordnad och marginaliserad maskulinitet, i stort sett har fasats ut.

Nya maskulinitetsbegrepp har också tillkommit från olika håll. I populära diskurser cirkulerar begreppet toxisk maskulinitet som ett lättfattligt begrepp för de problematiska aspekter som associeras med maskulinitet, med syftet att skapa en bredare medvetenhet om problemet och därigenom åstadkomma förändring. Inom forskningen fortsätter nya begrepp att skapas, inte minst olika slags positiva kategorier som försöker fånga genusrelationernas förändring, såsom inkluderande, omvårdande och skavande maskulinitet. Även om teorier och begrepp mångfaldigas och betydelse förskjuts tenderar de grundläggande skiljelinjerna att återkomma. Ett aktuellt exempel på det är den framväxande forskningen om våldsprevention som riktar blicken mot hur partnervåld bäst kan förebyggas (Flood 2018; se även Alsarve, detta nummer). Där går nämligen en av de huvudsakliga skiljelinjerna mellan de som framförallt uppfattar problemet som en fråga om mäns våld mot kvinnor under patriarkatet (Pease 2019), och de som istället förordar en mer skiftande och mångfacetterad maktanalys där frågor om exempelvis ras, sexualitet, klass och ålder förstås som centrala och sammanvävda med genus (Hirsch och Khan 2020).

Referenser

Abelson, Miriam J. 2019. *Men in place: Trans masculinity, race, and sexuality in America*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Anderson, Eric. 2009. *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. New York: Routledge.

Anderson, Eric, och Mark McCormack. 2018. "Inclusive masculinity theory: Overview, reflection and refinement". *Journal of Gender Studies* 27(5): 547–561.

Axelsson, Tobias. 2019. *När män möts som pappor: Fadrandets politik och praktik i det jämställda och pappavärliga*

tema

- Sverige. Örebro: Örebro universitet (diss).
- Beasley, Chris. 2013. "Mind the gap? Masculinity studies and contemporary gender/sexuality thinking". *Australian Feminist Studies* 28(75): 108–124.
- Bekkengen, Lisbeth. 2002. *Man får välja: Om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Malmö: Liber.
- Berggren, Kalle. 2012. "'No homo': Straight inoculations and the queering of masculinity in Swedish hip hop". *Norma – Nordic Journal for Masculinity Studies* 7(1): 50–66.
- Berggren, Kalle. 2014. "Sticky masculinity: Post-structuralism, phenomenology and subjectivity in critical studies on men". *Men and Masculinities* 17(3): 231–252.
- Bridges, Tristan, och C. J. Pascoe. 2014. "Hybrid masculinities: New directions in the sociology of men and masculinities". *Sociology Compass* 8(3): 246–258.
- Butler, Judith. 1990. *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Connell, Raewyn. 1987. *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity.
- Connell, Raewyn. 1996. *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, Raewyn. 2009. *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- Dahl, Ulrika. 2016. "Kön och genus, femininitet och maskulinitet". I *En introduktion till genusvetenskapliga begrepp*, redigerad av Anna Lundberg och Ann Werner. Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.
- de Boise, Sam. 2015. "'I'm not homophobic, I've got gay friends': Evaluating the validity of inclusive masculinity". *Men and Masculinities* 18(3): 318–339.
- de Boise, Sam. 2019. "Editorial: Is masculinity toxic?" *NORMA - International Journal for Masculinity Studies* 14(3): 147–151.
- Druskowitz, Helene von. (1905) 2014. *Pessimistiska kardinalsatser: Vademecum för de friaste andarna*. Stockholm: Ersatz.
- Egeberg Holmgren, Linn. 2011. *IngenMansLand: Om män som feminister, intervjuframträdanden och passerandets politik*. Uppsala: Uppsala universitet (diss).
- Elliott, Karla. 2016. "Caring masculinities: Theorizing an emerging concept". *Men and Masculinities* 19(3): 240–259.
- Flood, Michael. (2018). *Engaging men and boys in violence prevention*. New York: Palgrave Macmillan.
- Flood, Michael, Judith Kegan Gardiner, Bob Pease, och Keith Pringle, red. 2007. *International encyclopedia of men and masculinities*. London: Routledge.
- Foucault, Michel. 2002. *Sexualitetens historia. Band 1: Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Goedecke, Klara. 2018. "Other guys don't hang out like this": *Gendered friendship politics among Swedish, middle-class men*. Uppsala: Uppsala universitet (diss).
- Gottzén, Lucas. 2019a. *Av det känsligare slaget: Män och våld mot kvinnor*. Göteborg: Makadam.

- Gottzén, Lucas. 2019b. "Chafing masculinity: Heterosexual violence and young men's shame". *Feminism & Psychology* 29(2): 286–302.
- Gottzén, Lucas, och Rickard Jonsson, red. 2012. *Andra män: Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Malmö: Gleerups.
- Gottzén, Lucas, Ulf Mellström, och Tamara Shefer, red. 2020. *Routledge international handbook of masculinity studies*. London & New York: Routledge.
- Halberstam, Judith (Jack). 1998. *Female masculinity*. Durham, NC: Duke University Press.
- Handberg, Peter. 2014. "Promenad med störningar: Druskowitz vs Nietzsche". I *Pessimistiska kardinalsatser: Vademeccum för de friaste andarna*, Helene von Druskowitz. Stockholm: Ersatz.
- Hearn, Jeff. 1987. *The gender of oppression: Men, masculinity, and the critique of Marxism*. New York: St. Martin's Press.
- Hearn, Jeff. 1996. "Is masculinity dead? A critique of the concept of masculinity". I *Understanding masculinities: social relations and cultural arenas*, redigerad av Máirtín Mac an Ghaill. Buckingham: Open University Press.
- Hearn, Jeff, Marie Nordberg, Kjerstin Andersson, Dag Balkmar, Lucas Gottzén, Roger Klinth, Keith Pringle, och Linn Sandberg. 2012. "Hegemonic masculinity and beyond: 40 years of research in Sweden". *Men and Masculinities* 15(1): 31–55.
- Hearn, Jeff, och Keith Pringle, red. 2006. *European perspectives on men and masculinities: National and transnational approaches*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hines, Sally. 2019. "The feminist frontier: On trans and feminism". *Journal of Gender Studies* 28(2): 145–157.
- Hirsch, Jennifer S., och Shamus Khan. 2020. *Sexual citizens: A landmark study of sex, power and assault on campus*. New York: W. W. Norton.
- Jardine, Alice A., och Paul Smith, red. 1987. *Men in feminism*. New York: Methuen.
- Johansson, Thomas. 2004. *Faderskapets omvandlingar: Frånvarons socialpsykologi*. Göteborg: Daidalos.
- Kimmel, Michael, red. 1987. *Changing men: New directions in research on men and masculinity*. Beverly Hills, CA: Sage.
- McCarry, Melanie. 2007. "Masculinity studies and male violence: Critique or collusion?" *Women's Studies International Forum* 30(5): 404–415.
- Messerschmidt, James W. 1993. *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Messerschmidt, James W. 2004. *Flesh and blood: Adolescent gender diversity and violence*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Messerschmidt, James W. 2018. *Hegemonic masculinity: Formulation, reformulation, and amplification*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Mieli, Mario. 1980. *Homosexuality and liberation*. London: Gay men's press.
- Neuman, Nicklas. 2016. *Stories of masculinity, gender equality, and culinary progress: On foodwork, cooking, and men in Sweden*. Uppsala: Uppsala universitet (diss).

tema

- Olovsdotter Lööv, Anna. 2014. *Maskulinitet i feminismens tjänst: Dragkingande som praktik, politik och begär*. Lund: Lunds universitet (diss).
- Pascoe, C. J. 2007. *Dude, you're a fag: Masculinity and sexuality in high school*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Pascoe, C. J., och Tristan Bridges. 2016. "Introduction: Exploring masculinities – history, reproduction, hegemony, and dislocation?". I *Exploring masculinities: Identity, inequality, continuity and change*, redigerad av C. J. Pascoe och Tristan Bridges. New York: Oxford University Press.
- Pease, Bob 2019. *Facing patriarchy: From a violent gender order to a culture of peace*. London: Zed Books.
- Pease, Bob, och Keith Pringle, red. 2001. *A man's world? Changing men's practices in a globalized world*. London: Zed.
- Ruspini, Elisabetta, Jeff Hearn, Bob Pease, och Keith Pringle, red. 2011. *Men and masculinities around the world: Transforming men's practices*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sandberg, Linn. 2011. *Getting intimate: A feminist analysis of old age, masculinity & sexuality*. Linköping: Linköpings universitet (diss).
- Schwalbe, Michael. 2014. *Manhood acts: Gender and the practices of domination*. Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. 1985. *Between men: English literature and male homosocial desire*. New York: Columbia University Press.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. 1995. "Gosh, Boy George, you must be awfully secure in your masculinity!" I *Constructing masculinity*, redigerad av Maurice Berger, Brian Wallis, och Simon Watson. New York: Routledge.
- Stoltenberg, John. 2000. *The end of manhood: Parables on sex and selfhood*. London: UCL Press.
- Waling, Andrea. 2019. "Problematising 'toxic' and 'healthy' masculinity for addressing gender inequalities". *Australian Feminist Studies* 34(101): 362–375.
- Ward, Jane. 2015. *Not gay: Sex between straight white men*. New York: New York University Press.
- Whitehead, Stephen. 2002. *Men and masculinities: Key themes and new directions*. Malden: Polity.
- Wittig, Monique. 1992. *The straight mind and other essays*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.